

Biskop Atle Sommerfeldt:

VISITASPREKEN RYGGE OG EKHOLT SOKN:

«Taushetens fangenskap»

Ekholt kirke // 4.mars 2018 // 3. søndag i faste

Job 2,1-10 // Ef 6,10-18 // Mark 9,17-29

Vi lever i en kultur som anser ytringsfrihet som en av sine mest verdsette verdier. Friheten til å ytre seg har bidratt til å bryte mange lenker som de med makt og myndighet har holdt mennesker og bevegelser fanget i. Hans Nilsen Hauge er en av dem. Han hadde nære slektninger her i Rygge og vi kjenner alle til hvordan makthavere sperret ham inne for å bringe ham til taushet fordi han truet den religiøse og økonomiske øvrigheten. Den moderne arbeiderbevegelsens første pioner i Norge, Marcus Thrane, er en annen. Han stiftet arbeiderforeninger i Moss i 1849, ble - som Hauge - fengslet og fikk sin helse ødelagt for alltid. Under nazi-okkupasjonen av Norge ble flere hundre henrettet for sin motstand, og minnetavlen i Rygge kirke minner oss om dem som ofret livet for folket og nasjonens frihet den gangen.

Ikke minst blir mange av våre egne trossøsken tvunget til taushet og utsatt for terror og forfølgelse. Særlig utsatt er de som endrer religiøs tilknytning. Derfor berører det mange av oss særlig sterkt når en familie, med politisk godkjennelse fra høyeste hold, blir hentet ut med makt av et kirkerom i Norge for å bli tvangsreturnert til Afghanistan, dersom ikke retten bestemmer annet. Alle vet at det er livsfarlig å forlate islam til fordel for en annen tro i det landet. Norske myndigheter har en enkel løsning. Det er bare å forholde seg taus om sine nye tro og overbevisning så skjer det ingen ting.

Men ytringsfriheten er under press også på andre måter i Norge. I det siste året har vi sett og hørt hvordan mennesker har vært fanget i taushetens lenker. Fortellinger om sterk sosial, kulturell og religiøs kontroll i familier og ulike bevegelser har blitt kjent, mange av dem fra innvandrer miljøer, men også fra kristne utgrupper og ungdomsmiljøene på skolene, slik vi ble fortalt av elevrådet på ungdomsskolen denne uken. I vinter har den globale #metoo-bevegelsen brutt århundregammel taushet fra mange kvinner og noen menn om seksuelt maktmisbruk i mange former. I vår åpne kultur med full ytringsfrihet har mange, svært mange, båret på fortellinger de har vært tause om av frykt for represalier fra makthavere i familie, religion, arbeidsliv og politikk. En av de som har brutt tausheten sier det slik:

«Jeg ønsker å være en stemme for alle dem som blir utsatt for overgrep. De bør ikke vente så lenge som jeg har gjort med å snakke. Nå føler jeg at det er en sjanse til å bli hørt, at ansvaret plasseres der det hører hjemme – hos mennene» (NRK Nyheter 2.mars2018)

Vi hørte evangelisten Markus fortelle hvordan en gutt var fanget av en ånd som gjorde ham stum og maktesløs. I datidens samfunn mente man at denne sykdommen måtte skyldes at onde åndsmakter hadde fått rom i gutten helt fra han var lite barn, fordi Gud straffet han for forfedrenes synder og hadde trukket sin velsignelse tilbake fra ham. Fortellingen vi hørte om Job og Guds godkjenning av å påføre Job lidelse, ble av Jobs venner og hans kone forstått på samme måte. Gud hadde trukket seg tilbake fra Job og overlatt ham til ødeleggelse og lidelse.

Gutten er stum i fortellingen, men faren kan snakke. Han bringer gutten til disiplene med håp om frigjøring og frelse fra lenkene faren er helt maktesløs overfor. Det går ikke. Disiplene er også maktesløse. Den fortvilede faren roper så til Jesus og bønnfaller ham om medfølelse og hjelp. Han nekter å akseptere at sønnens tilstand skyldes Guds straff. Da Jesus svarer ham med å hevde at alt er mulig for den som tror, klamrer faren seg til det ørlille sennepsfrøet av en tro han fortsatt har, selv om det er vantroen som er dominerende hos ham. Det er Jesus som må frigjøre sønnen, farens tro rakk ikke lenger enn til den desperate bønnen om medfølelse, bønnen vi sier i hver eneste gudstjeneste: Kyrie eleison – Herre, forbarme deg over oss. Fortellingen avsluttes med at Jesus viste medfølelse og hele folkemengden så at han har makt til å beseire makter og myndigheter som holder mennesker fanget.

Fortellingen om den stumme gutten kommer rett etter at Jesus hadde vist sine tre nærmeste disipler at han var Guds utvalgte sønn. Han hadde tatt dem med opp på berget da himmelen åpnet seg for dem, og de så Jesus i hans himmelske herlighet.

Etter avsnittet vi hørte, forteller Markus om hvordan Jesu forbereder disiplene på at han vil lide og dø og så stå opp fra de døde etter tre dager. Hans herlighet og seier over makter og myndigheter vil ikke bli realisert i et jordisk kongedømme, men i hans egen kamp i lidelse og seier. Hans rike, Guds rike, er ikke av denne verden, men Jesus forsikrer disiplene om at han vil være hos dem i deres kamp helt til tidens ende. De vil få tegn som viser dem at Guds rike er midt i blant dem også etter hans død.

Inn i dette store og grensesprengende perspektivet om hvem Jesus er, hva han vil måtte gå igjennom og hva han vil bringe til alle slags folk i hele Guds menneskehet, bringer Markus fortellingen om Jesus helt ned på bakken igjen, og fremstiller betingelsene som menneskene i Galilea - og også i hele menneskeheten - lever sine liv innenfor. Mennesker sitter fast i sykdom, sosial utstøtelse, politisk undertrykkelse og fattigdom. Det er i denne verden disiplene levde og skulle leve med de begrensingene de hadde i møte med makter og myndigheter.

Fortellingen vi hørte har ytre elementer som vi er fremmede for og har et annet verdensbilde enn det vi har. Vi må derfor lytte oss inn til fortellingens kjerne. Det måtte også Markus gjøre når han skrev ned sitt evangelium. Han skrev til mennesker som ikke hadde en jødisk religion og de bodde i Roma, langt fra Galileas landsbygd. Gjennom hele evangeliet sitt ser vi at han setter inn små forklaringer for de ikke-jødiske, urbane lytterne sine om skikker og sedvaner de ikke forsto. Markus forteller slik at lytterne ikke skal bli opphengt i kulturelle detaljer og verdensbilder de ikke kjente til og var fremmed for. Markus fortalte for at mennesker som opplever maktens og livets brutalitet skulle finne håp og få styrket sin tillitt til Gud.

Fortellingen viser at den oppstandne Kristus ikke kynisk har overlatt oss til maktens undertrykkelse og lidelse, Kristus mangler ikke medfølelse med oss og Kristus hører oss i våre rop om hjelp også når vi hvisker det frem i et ikke-hørbart sukk under dyna eller under nattehimmelen når ingen andre kan høre oss.

Den oppstandne gir oss livskraft til å bryte alle former for taushet og oppreist utfordre oss selv, makter og myndigheter med sannheten, rettferdigheten og fredens rustning som Gud gir oss slik vi hørte Paulus si til menigheten i Efesos.

Vi blir ikke bare påført taushet. De fleste av oss har også opplevd ettertankens smerte over de gangene vi har vært tause og påført andre taushet, i redsel for vårt eget omdømme og framtidsutsikter.

Det var de gangene klassen eller arbeidsplassens mobbeoffer var omgitt av taushet. Det var de gangene fordommer mot de som er annerledes i kultur, sosial status, seksuell legning eller religion fikk leve uten min røst som konfronterte fordommene. Det var de gangene jeg i likegyldighet aksepterte andres lidelse i krig, nød og undertrykkelse i den store, globale landsbyen vi alle er en del av og får kjennskap til.

I dag har vi i denne gudstjenesten sett hvordan Guds rike brøt inn i vår virkelighet da Aurora Emelie ble døpt. I dåpen fikk hun Guds rustning helt gratis. Dåpen er tegnet Gud har gitt oss på Guds rikes kvalitet og sin medfølelse og tilstedeværelse i våre liv her i denne verden. Dåpen er tegnet på Guds tilgivelse og barmhjertighet når vi selv svikter mennesker rundt oss. Dåpen er tegnet vi kan feste håpet til om at Gud vil bringe barnet gjennom død til evig liv.

Hver gang Markus forteller om Jesu lidelse og død forteller han om hvordan Jesus utfordret disiplene til å videreføre det oppdrag han hadde fått og som profeten Jesaja formidlet til menneskene noen hundre år før Jesus ble født. Det er dette oppdraget dåpens liv handler om og som vi har fått i oppdrag å leve ut:

«Å løse urettferdige lenker, sprengte båndene i åket, sette undertrykte fri og bryte hvert åk i stykker, å dele sitt brød med sultne og la hjelpeløse og hjemløse komme i hus. Du skal se til den nakne og kle ham, du skal ikke snu ryggen til dine egne.»

Som Jesaja sier: Dette er den rette faste.

Å leve dåpens liv er ikke å streve etter å klatre opp på et berg i en livets klatrevegg i håp om få se Gud i skyene med mirakuløse og naturstridige hendelser. Dåpens liv er å være som denne guttens far og rope ut en bønn om medfølelse og hjelp for sitt stumme barn og for de mange som holdes ned i taushet.

Å leve dåpens liv er å følge Jesus ut blant menneskene, å tale der tausheten råder og støtte dem som er fanget i maktens jerngrep i deres kamp for å tale sannheten om sine liv og sine lenker, deres kamp for å oppnå rettferdighet og deres ønske om å finne fred og forsoning.

Å leve dåpens liv er å ha tillit til at Guds medfølelse også gjelder hver og en av oss, og hvile i at Gud har gjort alt ferdig for oss og ønsker oss velkommen til sitt rike.